

სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები, ღონისძიებები და პერსპექტივები

ლია ჭყონია

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

SOCIO-ECONOMIC PROBLEMS, EVENTS AND PERSPECTIVES

Lia Chkonia

Georgian Technical University
Associate Professor

SUMMARY

Since 2012, Georgia has implemented social-economic programs: "Georgia 2020", "Startup Georgia", "Produce in Georgia", "Improvement in Georgia" and so on. The purpose of socio-economic programs is to promote business, create jobs and increase the well-being of the population. The programs are successful and there are results. In 2017, Georgia's economy grew by 5% and in May 2018 by 7.5%. According to the World Bank forecasts, Georgia's economy will grow by 5% by 2020. The International Monetary Fund positively assesses the work of the Georgian government and believes that Georgia's economic growth contributes to a reasonable policy and rapid growth of trade partners.

უკანასკნელი 25 წლის განმავლობაში "ადამიანის განვითარების" საშუალო მაჩვენებლები მსოფლიოს ყველა რეგიონში მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა, მიუხედავად ამისა, მსოფლიოს მოსახლეობის მესამედი, როგორც განვითარებად, ისე განვითარებულ ქვეყნებში ისევ სიღარიბეში ცხოვრობს. გაეროს (2016 წ.) ადამიანის განვითარების ინდექსით საქართველო მიეკუთვნება საშუალო განვითარების ქვეყნებს და 189 ქვეყანას შორის 70-ე ადგილს იკავებს. რეიტინგის სათავეში ნორვეგიაა, შემდეგ შვეიცარია და ავსტრალია. აშშ მე-10 ადგილს იკავებს. ერთ სულ მოსახლეზე შემოსავალი მსოფლიოს ლიდერებს ყატარი-132.870\$ და ლუქსემბურგი-99.506\$. მე-6 ადგილს იკავებს ნორვეგია-68.591\$. მე-10 ადგილს კიშპ-56.084\$. საქართველო ამ რეიტინგში 105-ე ადგილზეა-9,591\$ (სსფ 2015). ცხოვრების დონე მაღალია ქვეყნებში, სადაც ნაკლებია სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები.

საერთაშორისო და ადგილობრივი კვლევებით ბოლო წლებში საქართველოს მონაცემები უმჯობესდება, მაგრამ ქვეყნის მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა დამშვიდების საშუალებას არ იძლევა. ქვეყანაში კვლავ აქტუალურ პრობლემებად რჩება დასაქმება, შემოსავლების სიმცირე,

რე, სიღარიბის მაჩვენებელი და სხვ. საქართველოში განხორციელებული სამთავრობო თუ არასამთავრობო პროგრამებით, უცხოეთის ხელშეწყობით, მოსახლეობის ძალისხმევით, ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელი აღმავალი ტენდენციით ხასიათდება. 2017 წელს საქართველოს ეკონომიკა 5 %, ხოლო 2018 წლის მაისში 7.5%-ით გაიზარდა, წლის პირველ ნახევარში ეკონომიკურმა ზრდამ 6.1% შეადგინა. საქსტატის მონაცემებით 2017 წელს საქართველოს მშპ - 36001.8 მლნ. ლარი (14351.1 მლნ \$) შეადგინა. მშპ ერთ სულზე -9657.1 ლარი (3849.6 \$) ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა-1983.1 ათ. კაცი; დასაქმებული-1706.6 ათ. კაცი. აქედან თვითდასაქმებული-51.7%; უმუშევარი-276.4 ათ. კაცი (უმუშევრობის დონე-13.9%). 2017 წელს მოსახლეობის საშუალო თვიური შემოსავალი ერთ სულზე საშუალოდ იყო- 317.2 ლარი. შრომისუნარიანი მამაკაცის საარსებო მინიმუმი-175 ლარი. ხოლო სიღარიბის აბსოლუტურ ზღვარს ქვემოთ მყოფი მოსახლეობის წილი 2012 წლის მაჩვენებელთან შედარებით 30% - იდან შემცირდა -21.9% მდე.

2012 წლიდან ქვეყნის ეკონომიკური ზრდისთვის საქართველოს ხელისუფლების პრიორიტეტული მიმართულება ახალი სოციალურ-ეკონომიკური პროგრამების ამოშავებაა. მთავრობის ოთხპუნქტიანი სამოქმედო გეგმის ნაწილია საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია „საქართველო 2020“. მასში წარმოდგენილია მთავრობის ეკონომიკური პოლიტიკა, რომელიც სამ პრინციპს ემყარება- 1. ეკონომიკის რეალური (წარმოების) სექტორის განვითარებაზე ორიენტირებული სწრაფი და ეფექტიანი ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფა; 2. ინკლუზიური ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობა; 3. ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება; ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის მთავარი პრინციპებია: კერძო სექტორის თავისუფლება და ხელშეწყობის უზრუნველყოფა, საერთაშორისო ვაჭრობა და ინვესტიციები. გამოვლენილია ხელშემშლელი ფაქტორებიც: კერძო სექტორის დაბალი კონკურენტუნარიანობა, ადამიანური რესურსების არასაკმარისად განვითარება (განათლება, ჯანდაცვა, სოციალური დაცვა...), კრედიტების ხელშეწყობის პრობლემა-ფინანსური ხელმისაწვდომობა და სხვ.

2014 წლიდან საქართველოში ამოქმედდა ბიზნესის ხელშეწყობის სახელმწიფო პროგრამა „ანარმოე საქართველოში“. პროგრამის მიზანია საქართველოში მენარმეობის განვითარება, მენარმე-სუბიექტების

მხარდაჭერა, სამენარმოე გარემოს გაუმჯობესება, კერძო სექტორის განვითარება, ინვესტიციების მოზიდვა, ახალი სანარმოების შექმნის, ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობა, კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობისა და საექსპორტო პოტენციალის ზრდაა. ამისათვის პროგრამის ფარგლებში ხდება ფინანსურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობის გამარტივება, უძრავი ქონებით უზრუნველყოფა და საკონსულტაციო მომსახურების განვითარება.

2016 წლიდან სს „საპარტნიორო ფონდის“ მიერ დაფუძნდა ინოვაციური ბიზნესის ხელშეწყობის სახელმწიფო პროგრამა „სტარტაპ საქართველო“. რომლის მიზანია, ხელი შეუწყოს დამწყები ბიზნესის (სტარტაპების) განვითარებას საქართველოში. „სტარტაპ საქართველო“ პირველივე ეტაპზე პროგრამის ფარგლებში დაახლოებით 60-მა ახალგაზრდამ საკუთარი ბიზნეს-იდეის რეალიზებისთვის მსხვილი გრანტი მიიღო. პროექტები კონკურსის საფუძველზე შეირჩა.

მათგან ინოვაციურ ნაწილში 36, ხოლო მაღალტექნოლოგიურ კომპონენტში 20. პირველ ეტაპზე პროგრამის განსახორციელებლად 11 მილიონი ლარია გამოყოფილი, მომავალში ბიუჯეტი 35 მილიონ ლარამდე გაიზრდება.

სახელმწიფო პროგრამას „ანარმოე საქართველოში“ 2016 წლიდან დამატება პროგრამა „უმასპინძლე საქართველოში“, რომელიც მენარმეებს ხელს უწყობს განავითარონ სასტუმრო ბიზნესი და შექმნან ახალი სამუშაო ადგილები ისეთ რეგიონებში, რომლებიც დამზიდველია ტურისტული თვალსაზრისით, მაგრამ ინფრასტრუქტურა საჭიროებს განვითარებას.

„ანარმოე საქართველოში“ პროექტის ფარგლებში, სულ (2014-2018წ/08) მხარდაჭერილია 393 პროექტი (ინდუსტრიული, სოფლის, სასტუმროს და ქონების მიმართულებები). მათი ჯამური ინვესტიციის მოცულობა 955 მლნ ლარზე მეტია. აქედან ჯამში 503 მლნ ლარზე მეტია კომერციული ბანკების სესხების მოცულობა. აღნიშნული პროექტებით სულ შეიქმნება 15,000-ზე მეტი ახალი სამუშაო ადგილი. „უმასპინძლე საქართველოში“ პროგრამის ფარგლებში მხარდაჭერილია სასტუმრო ინდუსტრიის 38 მენარმე სუბიექტი, მათი ინვესტიციების ჯამური მოცულობა 110 მლნ ლარს შეადგენს. სავარაუდოდ შეიქმნება 1200-ზე მეტი სამუშაო ადგილი.

ახალი სახელმწიფო პროგრამების ამუშავებამ შედეგები უკვე გამოიღო.

2018 წელს წინა წელთან შედარებით ბიზნეს-სექტორში დასაქმებულთა რაოდენობა გაზრდილია 4%-ით, (25 ათასი კაცი). სულ ბიზნეს სექტორში დასაქმებულია 656.5 ათ. კაცი. აქედან - 36.8% მსხვილ, 22 % - საშუალო, 41.2% - მცირე ბიზნესში. საშუალო თვიური ხელფასია: მსხვილი ბიზნესი - 1270.0 ლარი, საშუალო ბიზნესი - 1378.6 ლარი, მცირე ბიზნესი - 1132.7 ლარი. შექმნილი სამუშაო ადგილების ზრდაში 2018 წლის მეორე კვარტალში ყველაზე

მაღალი წვლილით გამოირჩევა სასტუმროები და რესტორნები (ზრდა 8.8%), ვაჭრობა (ზრდა 5.2%), ჯანდაცვა (ზრდა 4.7%) და ტრანსპორტირება და დასაწყობება (ზრდა 5.0%).

საქართველოში მწვავე სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემად რჩება უმუშევრობა და დაბალი ანაზღაურება. იგი გვევლინება ქვეყანაში სიღარიბის განმავლობებელ მთავარ ფაქტორად. უმუშევრობა მსოფლიო პრობლემაა. ევროზონაში 18.725 მლნ კაცი უმუშევარია. Eurostat-ის მონაცემებით უმუშევრობის საშუალო მაჩვენებელი ევროკავშირში 7.7% -ია. ყველაზე მაღალი უმუშევრობის დონეა საბერძნეთში 21.7%. ხოლო ყველაზე დაბალი - ჩეხეთში - 2,9%. ჩეხეთის ეკონომიკაში ყველაზე დიდი წვლილი წარმოებას უჭირავს. წარმოების ზრდა კი არის ჩეხეთში უმუშევრობის დონის კლების მიზეზი.

ჩეხეთში მოსახლეობა უმეტესად დასაქმებულია Toyota-ს, Peugeot-ის, Citroën-ის, Škoda-ს და Hyundai-ის სანარმოებში, რომლებიც პერიოდულად ქმნიან ახალ სამუშაო ადგილებს.

სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოები და განსაკუთრებით შრომის, ჯანმრთელობის დაცვისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, რომელიც 2018 წლის საქართველოს ბიუჯეტის ხარეჯების 28%-ზე მეტს - 3.528 მლრდ ლარს განკარგავს, მოსახლეობის სოციალური უზრუნველყოფისათვის უამრავ პროგრამებს ანხორციელებს. სახელმწიფო პროგრამები მიმართულია შრომისუნარიანი მოსახლეობის დასაქმებაზე, უნარშეზღუდულთა დახმარებაზე, პენსიონერთა, ორსულ და მშობიარე ქალთა დახმარებაზე და ა.შ. შრომის ბაზრის გაუმჯობესების მიზნით საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალურ დაცვის სამინისტროში შექმნილია შრომისა და დასაქმების პოლიტიკის დეპარტამენტი, ასევე სსიპ - სოციალური მომსახურების სააგენტოს ბაზაზე ჩამოყალიბდა დასაქმების ხელშეწყობის სამსახური. მომზადდა შრომის ბაზრის ფორმირების სახელმწიფო სტრატეგია. გატარდა სექტორული რეფორმა დასაქმებისა და პროფესიული განათლებისა და გადამზადების მიმართულებით. ყოველივე ეს ხელს შეუწყობს შრომის ბაზარზე არსებული პრობლემების მოგვარებას და დასაქმებას.

საქართველოში 2018 წელს ასაკით პენსიით სარგებლობს 741662 კაცი. (მთლიანი თანხა - 134.638.457 ლარი). პენსია ხანდაზმულთა ღირსეული ცხოვრების უზრუნველყოფას უნდა ახდენდეს, დღევანდელი პენსია ძალიან მცირეა. პენსიონერთა უმრავლესობა სიღარიბეში ცხოვრობს. ასაკით პენსიით (180 ლარი) ერთნაირად სარგებლობს ყველა მოქალაქე, სტაჟისა და დამსახურების მიუხედავად. დღევანდელი პენსია სოციალურ დახმარებას ჰგავს. საქართველოს ხელისუფლების განცხადებით 2019 და 2020 წლებში მთავრობა აპირებს პენსიის 20-20 ლარით გაზრდას. 2018 წლის ივლისიდან ძალაში შევიდა საქართველოს კანონი დაგროვებითი პენსიის შესახებ. „საქართველო

2020“ -ში მოცემულია საპენსიო სისტემის რეფორმირების არსი. დაგროვებითი საპენსიო სისტემა გულისხმობს 6%-იან კონტრიბუციას. კერძოდ, დასაქმებული ყოველთვიურად ინდივიდუალურ საპენსიო ანგარიშზე რიცხავს დასაბეგრი ხელფასის 2%-ს, დამსაქმებელი ასევე 2%-ს, 2% კი სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ემატება. თვითდასაქმებულს საპენსიო ანგარიშზე შეაქვს შემოსავლის 4%, სახელმწიფოს თანამონაწილეობა კი, ამ შემთხვევაშიც 2%-ია. თუ დასაქმებულის ხელფასი ან თვითდასაქმებულის შემოსავალი წლიურად 24 000 ლარს აღემატება, სახელმწიფოს თანამონაწილეობა 1%-მდე მცირდება. სახელმწიფო ბიუჯეტიდან საპენსიო შენატანი არ დაერიცხებათ საპენსიო სქემის იმ მონაწილეებს, ვისი ხელფასი/შემოსავალი წლიურად 60 000 ლარს აღემატება. საპენსიო სქემის მონაწილეს მის ინდივიდუალურ საპენსიო ანგარიშზე არსებული თანხა შეუძლია მიიღოს საპენსიო ასაკის მიღწევის შემდეგ. მონაწილეს შეუძლია მიიღოს დაგროვებული თანხა ყოველთვიურად, ასევე შეუძლია დანაზოგის ერთიანად გატანა. საპენსიო რეფორმამანარმოადგენს ერთგვარ სოციალური პასუხისმგებლობის გადნაწილებას კერძო სექტორსა და სახელმწიფოს შორის. მასში ჩართვა სავალდებულო იქნება 40 წლამდე დასაქმებული ადამიანებისთვის.

საპენსიო რეფორმა იმედისმომცემია, თუმცა ღირსეული სიბერის გარანტიას მხოლოდ პენსია ვერ უზრუნველყოფს. უცხოეთში არსებულ პენსიებსა და ხანდაზმულთა ცხოვრების დონემდე ჯერ ისევ შორია. პენსია ფინეთში და ისრაელში 1400\$ მდებ. აშშ-1164\$, შვეიცარიაში, გერმანიაში და ესპანეთში-800-900 ევრო და ა.შ. და რაც მთავარია პენსიები ხანდაზმულებს მიეცემათ სტაჟისა და დამსახურების მიხედვით. ჩვენს ქვეყანაში ამ თვალსაზრისით მხოლოდ რამოდენიმე უწყების თანამშრომელთა ღვაწლია დაფასებული.

მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვა-გაუმჯობესებისა და სიცოცხლის გახანგრძლივებისთვის სახელმწიფო ანხორციელებს ჯანდაცვის სხვადასხვაპროგრამებს: საყოველთაო ჯანდაცვა, ფსიქიკური ჯანმრთელობა, აივ ინფექცია, დიაბეტის, ტუბერკულოზის, ნარკომანიის მართვა, ცე-ჰეპატიტის მართვის ღონისძიებების უზრუნველყოფა, დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობა, ქრონიკული დაავადების და სხვ. სპეციალური მედიკამენტებით უზრუნველყოფა და ა.შ. სახელმწიფო სოციალური პროგრამები ხორციელდება შშმ პირების, სოციალურად დაუცველების, უნარშეზღუდულების და ა.შ დასახმარებლად. ეს პროგრამები მოიცავს როგორც მკურნალობა-რეაბილიტაციას, ასევე საჭირო ინვესტირებას და ფულად-მატერიალურ დახმარებებს.

საქართველოში 123,6 ათასზე მეტი შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირია რეგისტრირებული. ისინი სახელმწიფოსგან სტატუსის მიხედვით 180-იდან 600 ლარამდე სოციალურ დახმარებას იღებენ. სახელმწიფო შშმ პირებს უფასოდ უზრუნ-

ველყოფს სპეციალური დამხმარე საშუალებებით (ტექნიკური, ხელსაწყო). შშმ ბავშვები უზრუნველყოფილი არიან რეაბილიტაცია/აბილიტაციით. საჭიროების შემთხვევაში შინმოვლის საშუალებით. სხვადასხვა სახის მომსახურებებით, მათ შორის აადლის ცენტრები, მცირე საოჯახო ტიპის სახლები. 110 ადამიანზე გათვლილი 10 ინკლუზიური სკოლა (ჯერჯერობით) და სხვ.

სახელმწიფო სოციალური პროგრამის ნაწილია მიზნობრივი სოციალური დახმარება (საარსებო შემწეობა) - ფულადი სახის გასაცემელი, რომლის მიზანია შეფასების სისტემით იდენტიფიცირებული ლატაკი ოჯახების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება, ქვეყანაში სიღატაკის დონის შემცირება დაპრევენცია. უნდა აღინიშნოს, რომ სოციალური დახმარება (საარსებო შემწეობა) ძალიან მცირეა- 10-60 ლარი. ის იანგარიშება სარეიტინგო ქულისა და 16 წლამდე სულადობის მიხედვით. აგრეთვე,

სოციალური პროგრამებით დადგენილია დამხმარე საშუალებებით უზრუნველყოფა, მათ შორის სავარძელ-ეტლებით, სმენის აპარატებით, ყავარჯნებით, ხელჯოხებით, გასაადგილებელი ჩარჩოებით, საპროთეზო-ორთოპედიული საშუალებებით და კოხლერული იმპლანტით და სხვ.

მიზნობრივი დახმარების სახით ფულად დახმარებები ხორციელდება ამის ვეტერანთათვის, მაღალმთიან რეგიონში მცხოვრებთათვის, დემოგრაფიული პირობების გაუმჯობესებისათვის, აგრეთვე საჭიროების მიხედვით გაიცემა სახელმწიფო კომპენსაციები, აკადემიური სტიპენდიები და საყოფაცხოვრებო სუბსიდიები.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია დეკრეტული შვებულება. 1917 წელს „ორსულობისა და მშობიარობის გამო შეღავათის შესახებ“ კანონით (დეკრეტით) მსოფლიოში პირველად რუსეთში ქალებს მიენიჭათ უფლებაესარგებლათ შვებულებით 112 დღე ანაზღაურებითა სამუშაო ადგილის შენარჩუნებით. დღეისათვის ორსულობისა და მშობიარობის გამო ანაზღაურებადი შვებულება დაწესებულია მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში გარდა რამოდენიმე ქვეყნისა. მათ შორისაა ამერიკის შეერთებული შტატები.

საქართველოს ორგანული კანონით - შრომის კოდექსით და „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონით (2014 წლიდან ახალი პირობებით), დასაქმებულს/მოსამსახურეს თავისი მოთხოვნის საფუძველზე ეძლევა შვებულება ორსულობის, მშობიარობისა და ბავშვის მოვლის გამო - 730 კალენდარული დღის ოდენობით. (ნაცვლად 477 დღისა) აქედან 183 კალენდარული დღე (ნაცვლად 122 დღისა) ანაზღაურებადია. მშობიარობის გართულების ან ტყუპის შობის შემთხვევაში - ანაზღაურებადია 200 კალენდარული დღე (ნაცვლად 140 დღისა) როგორც საჯარო, ისე კერძო სექტორში დასაქმებული მშობლების შვებულებების ანაზღაურება ხდება სა-

ხელმწიფო ბიუჯეტიდან 1 000 ლარის ოდენობით, დეკრეტული შვებულების 90 დღით აღების უფლება აქვს საჯარო სექტორში დასაქმებული მამას. საქართველოში მამის დეკრეტული შვებულების მხოლოდ ერთი ფაქტი დაფიქსირდა 2016 წელს.

მიუხედავად იმისა, რომ ახალი რეგულაციებით და დამატებითი თანხების გამოყოფით ხელი შეეწყო ორსულთა, მშობიარეთა და მშობიარობის შემდგომ მშობლებს, მაინც იწვევს კრიტიკას. კერძოდ კანონი არ ავალდებულებს კერძო სექტორის დამსაქმებელს. საჯარო სამსახურში დასაქმებული ქალები დეკრეტული შვებულების დროს იღებენ ხელფასის სრულ ოდენობას და დამატებით დაცულნი არიან სამსახურის დაკარგვისგან ბავშვის დაბადებიდან 3 წლის განმავლობაში. ხოლო კერძო სექტორში დამსაქმებელს არ ეკისრება დასაქმებულისთვის 183 კალენდარული დღის ხელფასისა და 1000 ლარიან დახმარებას შორის არსებული სხვაობის, კომპენსაციის ანაზღაურების ვალდებულება. რაც დასაქმებულს აიძულებს სასწრაფოდ დაბრუნდეს სამსახურში და შეინარჩუნოს სამუშაო ადგილი.

ევროპის ქვეყნებში დეკრეტული შვებულების ხანგრძლივობა სხვადასხვაგვარია: შვედეთში მშობლებს (ან ბავშვის მომვლელს) უფლება აქვთ ისარგებლონ ანაზღაურებადი დეკრეტული შვებულებით - 480 დღე, დანიაში - 420 დღე, ნორვეგიაში - 378 დღე, გაერთიანებული სამეფოში - 273 დღე... დეკრეტული შვებულების ანაზღაურების ფორმები სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვაგვარია. ნაწილს ანაზღაურებს სახელმწიფო, ნაწილს დამქირავე ბელი, ჯანდაცვის, მუნიციპალიტეტები, სოციალური დაზღვევის ფონდები. აგრეთვე, დედისთვის განკუთვნილი შვებულება შესაძლებელია გაიყოს მშობლებს შორის. აშშ-ში ანაზღაურებადი დეკრეტული შვებულება არსებობს არც საჯარო და არც კერძო სექტორში დასაქმებულთათვის. აშშ-ში კანონმდებლობით დედას ან მამას უფლება აქვს 84 დღის განმავლობაში ისარგებლოს მხოლოდ უხელ-

ფასო შვებულებით.

საქართველოს ხელისუფლება ქვეყანაში სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების აღმოსაფხვრელად ზემოთ აღნიშნული პროგრამების გარდა სხვა მრავალ ღონისძიებებს ანხორციელებს. ხელსუწყობს სოციალურად ორიენტირებულ ეკონომიკის ამუშავებას, რომელსაც შეუძლია დაძლიოს ქვეყანაში დაგროვილი დისპროპორციები და სიღარიბე.

საქართველო ლიდერია რეგიონში ეკონომიკის ზრდის მიხედვით. ის უსწრებს პოსტსაბჭოთა ქვეყნებს: აზერბაიჯანს, სომხეთს, უკრაინას, მოლდოვას, ბელარუსსა და რუსეთს. სახელმწიფოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება აღმავალი გზით მიდის. მსოფლიო ბანკის პროგნოზით, საქართველოს ეკონომიკა 2020 წლისთვის — 5%-ით გაიზრდება. საერთაშორისო სავალუტო ფონდი დადებითად აფასებს საქართველოს ხელისუფლების მუშაობას და მიიჩნევს, რომ საქართველოს ეკონომიკურ ზრდას ხელს უწყობს გონივრული პოლიტიკა და სავაჭრო პარტნიორების სწრაფი ზრდა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Current Staff Count for Georgia გაეროს განვითარების პროგრამის ანგარიში 2016
2. საერთაშორისო სავალუტო ფონდი (სსფ; International Monetary Fund)
3. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.
4. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია საქართველო 2020
5. ანარმოე საქართველოში enterprisegeorgia პროგრამა
6. საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე
7. საინფორმაციო-ანალიტიკური სააგენტო Timer.ge <http://www.ginsc.net/>; <https://sputnik-georgia.com/georgia/2017>; <https://bpn.ge/?lang=ka-GE>